

*Informativni dokumenti se objavljuju po ovlaštenju Izvršnog sekretara CPT-a.
Cilj im je predstaviti standarde CPT-a o ključnim pitanjima. Međutim, to nisu iscrpni dokumenti,
posebno u pogledu referenci na izveštaje CPT-a zemljama u kojima se obavljaju posete.*

Prevoz pritvorenika i zatvorenika

Uvod

- Šta god da je osnova za premeštaj lica lišenih slobode iz mesta pritvora do nekog drugog mesta (npr. od policijske stanice do zatvora, od jednog do drugog zatvora, zgrade suda ili bolnice ili od graničnog prelaza na ulazu u zemlju do imigracionog pritvorskog centra), CPT smatra da prevoz uvek treba obaviti na human način uz poštovanje lične i opšte bezbednosti.
- U većem broju slučajeva, CPT delegacije su vršile inspekciju vozila koja su namenjena prevozu pritvorenika i zatvorenika, kao što su sredstva cestovnog i željezničkog prevoza.¹ Delegacije su često zaključivale da uslovi nisu ispunjavali standarde ili da se ne poštuju osnovni zahtevi bezbednosti. Komitet je takođe nailazio i na praksu koja je pozivala na kritički osvrt (npr. preveliko oslanjanje na sredstva obuzdavanja; nepotrebno dugi periodi osamljivanja u zatvorskim prevoznim vozilima).
- U tom kontekstu, CPT je primetio pozitivnu promenu u svetlu svojih preporuka (npr. odluka da se okonča upotreba vozila koja nisu pogodna za prevoz pritvorenika; kupovina novih vozila koja omogućavaju prevoz pritvorenika u uslovima koje zagovara Komitet; izgradnja prostorija za zadržavanje u zgradama suda kako bi se izbegao duži pritvor u kombijima za prevoz zatvorenika).
- Ovaj informativni dokument predstavlja osnovne CPT standarde o ovoj temi koji su prikupljeni tokom nekoliko decenija. On obuhvata prevoz lica u policijskom pritvoru, zatvorenika i imigracionih pritvorenika, kad god prevoz organizuje neka agencija za provođenje zakona, zatvor ili druga služba krivične pravde ili privatni ugovarač. On ne obuhvata prevoz koji obavljaju službe zdravstvene zaštite i mu nije namera obuhvatiti prevoz u smislu premeštaja zatvorenika van teritorije države ili operacije vraćanja neregularnih migranata vazдушnim putem ili na druge načine.
- Na kraju, standardi predstavljeni u ovom informativnom dokumentu ne bi trebalo da se posmatraju odvojeno od međunarodnih instrumenata kao što su Evropska konvencija o ljudskim pravima i relevantna sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava, Evropska zatvorska pravila² Saveta Evrope i Evropska pravila za postupanje sa maloletnim počiniocima krivičnih dela koji su predmet sankcija ili mera³ ili Standardna minimalna

¹ CPT delegacije su ređe vršile inspekciju plovila/čamaca i aviona koji su korišteni za prevoz zatvorenika unutar granica države.

² Preporuka Rec(2006)2 Komiteta ministara usvojena 11. januara 2006.

³ Preporuka Rec(2008)11 Komiteta ministara usvojena 5. novembra 2008.

pravila Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenicima ("Mandelina pravila"⁴).

1. Materijalni uslovi

- Ako su vozila opremljena bezbednim odeljcima, **pojedinačne kabine** koje imaju manje od 0.6 m² ne bi se trebalo da se koriste za prevoz lica, bez obzira koliko kratko taj prevoz trajao. Pojedinačne kabine koje imaju oko 0.6 m² prostora mogu da se smatraju prihvatljivim za kraća putovanja/razdaljine; međutim, kabine koje se koriste za duža putovanja/razdaljine trebale bi da budu puno veće.⁵
- **Odeljci ili kabine namenjene prevozu više od jednog pritvorenika** za kratka putovanja/razdaljine trebale bi da imaju barem 0.4 m² prostora po licu, a poželjno je i više. Što se tiče dužih putovanja/razdaljina, odeljci bi trebali da imaju barem 0.6 m² ličnog prostora.⁶
- Odeljci ili kabine koji se koriste za prevoz pritvorenika ili zatvorenika trebaju da budu **razumne visine**.⁷
- Sva transportna vozila trebaju da budu **čista**,⁸ dovoljno **osvetljena** i **ventilisana**, te odgovarajuće **zagrejane**.⁹
- Transportna vozila trebaju da budu opremljena odgovarajućim predmetima za **odmor** (kao što su odgovarajuće klupe ili sedišta).¹⁰
- Za **prevoz vozom koji traje tokom noći**, odeljci bi trebali da budu opremljeni **krevetima ili pomičnim platformama za spavanje**, a pritvorenicima bi trebalo da se ponude **madraci i čaršafi/pokrivače** tokom putovanja.¹¹
- Pritvorenicima treba da se omogući **voda za piće** po potrebi i, tokom dužih putovanja/razdaljina, **hrana** u odgovarajućim intervalima.¹²
- U slučaju dugih putovanja, pritvorenicima i zatvorenicima treba da se omogući pristup **sanitarnom čvoru** ili **zadovoljenje prirodnih potreba** u uslovima koji omogućavaju dovoljno privatnosti, higijene i dostojanstva. U slučaju putovanja kopnenim putevima, to podrazumeva redovna zaustavljanja.¹³
- Pritvorenike koji se izvode pred sud nakon dugog putovanja treba smestiti pod uslovima koji garantuju poštovanje njihovog dostojanstva. Posebno, treba da im se ponudi odgovarajući **odmor** i mogućnost da se **operu i presvuku odeću**.¹⁴

⁴ Rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 70/175 usvojena 17. decembra 2015.

⁵ [Ukrajina: poseta 2009, § 44](#), [Litvanija: poseta 2008, § 31](#), [Azerbejdžan: poseta 2006, § 41](#), [Litvanija: poseta 2004, §§ 44-45](#), [Azerbejdžan: poseta 2002, § 152](#), [Ujedinjeno Kraljevstvo: poseta 2001, § 30](#), [Ukrajina: poseta 2000, § 129](#), [Litvanija: poseta 2000, § 118](#), [Ukrajina: poseta 1998, § 189](#)

⁶ [Grčka: poseta 2005, § 134](#), [Slovenija: poseta 2001, § 95](#), [Ukrajina: poseta 2000, § 131](#), [Litvanija: poseta 2000, § 118](#)

⁷ [Moldavija: poseta 2007, §§ 73 i 76](#)

⁸ [Litvanija: poseta 2000, § 111](#)

⁹ [Slovenija: poseta 2012, § 72](#), [Azerbejdžan: poseta 2006, § 41](#), [Irska: poseta 2006, § 101](#), [Rumunija: poseta 2006, § 151](#), [Grčka: poseta 2005, § 134](#), [Španija: poseta 2003, § 34](#), [Slovenija: poseta 2001, § 95](#), [Ukrajina: poseta 1998, § 189](#), [Bugarska: poseta 1995, §§ 176-177](#)

¹⁰ [Azerbejdžan: poseta 2006, § 41](#)

¹¹ [Azerbejdžan: poseta 2002, § 154](#)

¹² [Grčka: poseta 2013, § 150](#), [Grčka: poseta 2009, § 153](#), [Ukrajina: poseta 2000, § 131](#)

¹³ [Grčka: poseta 2013, § 150](#), [Grčka: poseta 2009, § 153](#), [Ujedinjeno Kraljevstvo: poseta 2005 \(novembar\), § 23](#), [Litvanija: poseta 2000, § 118](#)

¹⁴ [Litvanija: poseta 2000, §§ 117-118](#)

2. Mere lične bezbednosti

- Pritvorena lica bi trebalo prevoziti u vozilima **prigodno projektovanim za tu svrhu**, uzimajući u obzir sve relevantne zahteve za ličnom bezbednosti kako bi se zaštitili pritvorenici.¹⁵
- Broj pritvorenika koji se prevozi ne bi trebao da pređe **kapacitet** vozila koje se koristi u tu svrhu.¹⁶
- Pritvorenici ne bi trebalo da stoje tokom putovanja zato što **nema dovoljno sedećih mesta**.¹⁷
- Pritvorenici ne bi trebali da **ostaju unutar sprovednog vozila tokom vožnje brodom**, ako je to u suprotnosti sa bezbednosnim pravilima organizatora trajektnog prevoza.¹⁸
- Sva vozila koja se koriste za prevoz pritvorenih lica trebaju da budu opremljena **odgovarajućom bezbednosnom opremom** (kao što su bezbednosni pojasevi).¹⁹
- Pritvorenici koji se prevoze trebaju **uvek da budu sprovedeni**, koliko god dugo putovanje trajalo i koje god da se sredstvo prevoza koristilo.²⁰ Transportna vozila trebaju da budu opremljena sredstvima koja omogućavaju pritvorenima da **komuniciraju sa sprovednim službenicima**.²¹
- Vrata bezbednih kabina/odeljaka trebaju da budu opremljena **aparatom koji automatski (i/ili brzo) otključava vrata** u slučaju hitne potrebe.²²
- Treba poduzeti mere kako bi se **sprečilo nasilje, zastrašivanje ili krađa** koju čine pritvorenici jedni prema drugima tokom prevoza.²³

3. Mere opšte bezbednosti

- Upotrebi **lisica** i/ili **pojaseva** nad pritvorenima tokom prevoza treba pribеći samo kada to jasno zahteva procena rizika u pojedinačnom slučaju. Kada se upotreba takvih sredstava smatra apsolutno neophodnom, treba je obaviti tako da se minimizuje svaki rizik od povrede prema pritvorenom licu.²⁴
- Takva sredstva ne bi trebalo koristiti kada su pritvorenici **zaključani unutar bezbedne kabine ili odeljka**.²⁵
- Imajući na umu moguću nelagodu dotičnom licu i rizik od povrede u slučaju nesreće, praksu **vezivanja pritvorenika lisicama iza leđa** tokom prevoza treba izbegavati.²⁶
- **Bezbednosni pojas koji se pričvršćava pritvoreniku oko struka** nikada ne treba da se koristi; mogu i moraju da se pronađu alternativni načini obuzdavanja kako bi se sprečilo kretanje pritvorenika.²⁷

¹⁵ [Litvanija: poseta 2000, §§ 117 i 118](#)

¹⁶ [Rumunija: poseta 2006, § 151](#)

¹⁷ [Grčka: poseta 2013, § 150](#)

¹⁸ [Malta: poseta 2015, § 32](#)

¹⁹ [Holandija: poseta 2016, § 29](#), [Ujedinjeno Kraljevstvo: poseta 2012 \(Škotska\), § 88](#), [Andora: poseta 2011, § 25](#),

[Poljska: poseta 2009, § 80](#), [Slovenija: poseta 2001, § 95](#)

²⁰ [Švicarska: poseta 1996, §§ 116-117](#)

²¹ [Srbija: poseta 2015, § 53](#), [Ujedinjeno Kraljevstvo: poseta 2012 \(Škotska\), § 88](#), [Slovenija: poseta 2001, § 95](#)

²² [Litvanija: poseta 2000, § 115](#), [Bugarska: poseta 1995, § 176-177](#), [Španija: poseta 1994 \(april\), § 27](#)

²³ [Litvanija: poseta 2004, §§ 44-45](#)

²⁴ [Srbija: poseta 2015, § 53](#), [Irska: poseta 2014, § 85](#), [Slovenija: poseta 2012, § 73](#)

²⁵ [Irska: poseta 2006, § 101](#), [Ujedinjeno Kraljevstvo: poseta 2005 \(novembra\), § 23](#), [Mađarska: poseta 2005, § 126](#)

²⁶ [Srbija: poseta 2015, § 53](#)

- Praksu upotrebe **pomagala kojima se blokira vidno polje pritvorenika** (na primer, putem naočara kojima se zacrnjuje vidno polje ili im se povezuju oči) tokom prevoza sa jedne lokacije na drugu trebalo bi ukinuti.²⁸

4. Pitanja zdravstvene zaštite

- **Načini prevoza** koji se koriste kako bi se pritvorenici prevezli do ili iz bolnice treba da **uzmu u obzir njihovo zdravstveno stanje**.²⁹
- **Poverljivost medicinskih podataka** treba da se poštuje tokom prevoza pritvorenika.³⁰
- Bilo kakvu praksu odvajanja **HIV-pozitivnih pritvorenika** treba obustaviti.³¹

²⁷ [Mađarska: poseta 2009, § 120](#)

²⁸ [Belgija posjeta 2017, §§ 19-20](#), [Nizozemska \(Curaçao\): posjeta 2014, § 125](#), [Belgija: posjeta 2013, § 38](#)

²⁹ [Španija: posjeta 1991, § 150](#)

³⁰ [Litvanija: posjeta 2004, § 46](#)

³¹ [Litvanija: posjeta 2004, § 46](#)